

UPPSALA
UNIVERSITET

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress
S:t Olofsgatan 10 B

Handläggare
Oskar Pettersson

Telefon
018-471 1727

Oskar.Pettersson@uadm.uu.se

BESLUT

2013-06-17 Dnr UFV 2013/705

Utrikesdepartementet

Yttrande över remiss angående Statskontorets översyn av det Nordiska Afrikainstitutets verksamhet och roll

Uppsala universitet har ombetts yttra sig över en remiss angående Statskontorets översyn av det Nordiska Afrikainstitutets verksamhet och roll. Universitetets yttrande har förberetts av en arbets- och referensgrupp med representanter för de tre vetenskapsområdena, universitetsbiblioteket, ekonomiavdelningen samt personalavdelningen. Därefter har beredning skett i rektors ledningsråd där representanter för studenterna ingår.

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av ställföreträdande universitetsdirektör Kerstin Jacobsson och prorektor Anders Malmberg efter föredragning av projektledare Oskar Pettersson.

Eva Åkesson

Oskar Pettersson

UPPSALA
UNIVERSITET

Yttrande över remiss angående Statskontorets översyn av det Nordiska Afrikainstitutets verksamhet och roll

Uppsala universitet har beretts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerade remiss från regeringen (Utrikesdepartementet). Nedan behandlas de tre frågor som särskilt ställs i remissen. Vidare klargör Uppsala universitet vilka ytterligare frågor som bör utredas närmare.

Sammanfattningsvis är utgångspunkten för yttrandet att Uppsala universitet i princip delar slutsatserna som presenteras i Statskontorets översyn. Uppsala universitet är berett att i positiv anda inleda en diskussion om att vid en avveckling av Nordiska Afrikainstitutet (NAI) i dess nuvarande form ta emot ett nytt uppdrag att ta ansvar för forskning och forskningsstödjande biblioteksverksamhet som berör Afrika.

1. Hur ser remissinstanserna på Statskontorets förslag att Nordiska Afrikainstitutets uppdrag behöver renodlas och förtydligas?

Det kan såsom påpekas i Statskontorets rapport vara svårt för en liten myndighet att hantera ett brett och delvis otydligt uppdrag. För att kunna fokusera och stärka forskningen kan det därför vara klokt att renodla uppdraget kring forskning och forskningsstödjande biblioteksverksamhet. Uppsala universitet (UU) anser det vara viktigt att uppdraget är tydligt och för forskningen är det av största vikt att akademiska överväganden styr och inte politiska eller policystyrda uppdrag.

En viktig fråga i sammanhanget är vilket uppdrag som kommer att ges i fråga om den nordiska kopplingen. Det är i forskningshänseende betydelsefullt att behålla och stärka det nätverk av forskare som byggts upp kring NAI. Samtidigt måste det tydliggöras vilka uppgifter och resurser som följer med den nordiska kopplingen.

2. Hur ser remissinstanserna på Statskontorets bedömning att forskningen bör vara huvuduppgiften framöver?

Med tanke på att policydialogen enligt Statskontorets rapport inte har fungerat på ett sätt som har varit optimalt, och att uppgifterna varit otydliga för såväl uppdragsgivare, nordiska partners och institutet självt, är det rimligt att forskningen och forskningsstödjande verksamhet såsom bibliotek bör vara huvuduppgiften. Forskningen bör också kunna stärkas och fokuseras om uppdraget renodlas. Det kan också bli möjligt att bredda den vetenskapliga inriktningen på forskningen om detta blir huvuduppgiften. Då skulle positiva synergieffekter kunna uppnås genom att fler forskningsfält kan involveras och befrukta varandra. Det är viktigt att betona att biblioteksverksamheten och forskningen är så tätt sammanbundna att en separation av dessa vore olämplig.

3. Vad ser remissinstanserna för fördelar respektive nackdelar om NAIs forskningsverksamhet samt bibliotek överförs till ett lärosäte, exempelvis Uppsala universitet?

2013-06-17 Dnr UFV 2013/705

UPPSALA
UNIVERSITET

Om UU skulle få i uppdrag att hantera delar av det som idag är NAIs verksamhet finns det ett flertal områden där betydande synergieffekter och utvecklingsmöjligheter skulle öppnas.

Samverkan kring forskning. Ifråga om forskningen finns redan idag en mängd samarbeten inom flera fakulteter inom vetenskapsområdet för humaniora och samhällsvetenskap och detta kan intensifieras och utvecklas vid ett samgående. Sedan drygt ett år har UU ett Forum för Afrikastudier som är ett nätverk för humanistiska och samhällsvetenskapliga forskare från olika discipliner med intressen för studier om Afrika. Dessa har redan idag goda kontakter med NAI och här finns utan tvekan en stor potential vid ett samgående.

Fördjupning av forskningsverksamheten. Om NAIs forskningsverksamhet bedrivs av UU kan en positiv fördjupning av den samlade inriktningen bli resultatet. För närvarande har NAI fyra forskningskluster: "Conflict", "African International Links", "Urban Dynamics" och "Natural Resources". Dessa kan skapa synergier i den bredare humanistisk-samhällsvetenskapliga och medicinska Afrika-inriktade forskning som är UUs signum.

Universitetet ser emellertid att alla vetenskapsområden med fördel kan involveras i verksamheten. Potentialen är stor i fråga om teknik och naturvetenskap i ämnesområden som hållbar utveckling, vattenförsörjning och resursutnyttjande. Här bör kontakterna kunna underlättas genom kontaktnät och pågående samarbeten som International Science Programme utvecklat under 50 år. Även inom medicin och farmaci finns stor potential för interdisciplinära ansatser, exempelvis inom global hälsa. Immunologi och vårdvetenskap skulle också kunna vara potentiella forskningsfält där synergieffekter kan uppnås.

En fördjupning gäller språk. Vid universitetet bedrivs undervisning i och forskning om afrikanska språk som swahili, men även arabiska, franska och portugisiska har idag stor utbredning på den afrikanska kontinenten och är av intresse för Afrikaforskning. Det finns ett flertal andra ämnen som skulle kunna införlivas på ett tydligare sätt, t.ex. företagsekonomi, naturkatastroflära och arkeologi. NAIs forskningsprofil skulle också öppna upp för en bredare ansats till statsvetenskap, sociologi, kulturanthropologi, etnologi, historia, arkeologi och ekonomi.

En breddning av verksamheten skulle också kunna involvera länkar till Sveriges lantbruksuniversitet som har goda kontakter och intressen i Afrika, och där det redan pågår flera samarbeten med UU kring forskningsfält som berör Afrika, inte minst inom skog, landsbygdsutveckling, och husdjurens skötsel och utfodring.

UU som ledande inom Afrikaområdet. UU har idag en stark ställning inom området Afrikastudier när det gäller både forskning och högre utbildning. Enligt utvärderingen av forskningen vid Uppsala universitet 2011 (KOF11) finns det ett antal forskningsmiljöer med fokus på Afrika som är av internationell klass eller i vissa fall världsledande: freds- och konfliktforskning, kvinnors och barns hälsa, kulturanthropologi och arkeologi. Utbildning bedrivs även inom dessa ämnen, på grundnivå och avancerad nivå.

Inom de dynamiska forsknings- och utbildningsmiljöerna finns en rad starka och mångfacetterade samarbeten; UU har mer eller mindre etablerade samarbeten i de flesta av kontinentens 54 länder. Mer universitetsövergripande initiativ finns också, såsom exempelvis samarbeten kring Pan-afrikanska universitetet och koordineringsansvaret för dess nod i Kamerun, universitetets engagemang i universitetsnätverket SANORD (södra Afrika och nordiska länder), arbetet i Erasmus Mundus-konsortia med utbyten mot Sydafrika och ISPs mångåriga stöd till basvetenskaper i Afrika söder om Sahara.

NAIs nätverk och samarbeten – inte minst gästforskarprogrammen – skulle kunna bidra till att utveckla universitetets olika samarbeten och nätverk. Det finns en mycket stor potential att få detta att samverka för att göra Uppsala till en central plats i norra Europa för forskning och forskningskontakter med Afrika.

Forskarskolor. Inom UU skulle forskningen på ett bättre sätt kunna användas för att utveckla forskarskolor med doktorander från ett flertal ämnen som har ett gemensamt fokus på Afrika. Genom att använda universitetets hela bredd kan nya forskningsfält och frågor öppnas och mindre forskningsmiljöer med intressen för afrikanska frågor kan få en ökad kritisk massa i kontakten med andra ämnen.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt forskningsnoder. Om NAIs forsknings- och biblioteksverksamhet skulle bedrivas av UU skulle möjligheterna att utveckla högre utbildning inom området kunna utföras på ett bättre sätt. En sådan utbildningsverksamhet förutsätter ett utökat utbildningsuppdrag, men under sådana förutsättningar skulle ett flertal utbildningar på olika nivåer kunna utvecklas, t.ex. forskningsnoder som involverar masterstudenter från flera discipliner enligt den modell som framgångsrikt genomförs vid historisk-filosofiska fakulteten.

Uppdragsutbildning. Om NAIs nuvarande verksamhet delvis skulle bedrivas inom UU skulle också möjligheterna att utveckla uppdragsutbildningar kring Afrika riktade mot t.ex. UD, Sida, Försvarsmakten, NGOs och näringsliv förstärkas.

Redan idag är Uppsalaforskare flitigt anlitade för uppdragsforskning och uppdragsutbildningen med Afrikainriktning, exempelvis inom freds- och konfliktforskning, kulturanthropologi och global hälsa. Om forskningsverksamheten fördjupats och breddats genom att den bedrivs av Uppsala universitet skulle detta kunna vara en viktig resurs för svenska myndigheter och företag som verkar i Afrika.

Samarbeten och nätverk. En viktig fråga är hur man kan skapa förutsättningar för att behålla och utveckla samarbeten och nätverk. För det första är det väsentligt att NAIs nordiska mandat fortlever med olika nordiska partners, i synnerhet när det gäller NAI som en nordisk nod, exempelvis genom anordnandet av Nordic Africa Days och även stipendieprogrammen (forskningsbesök i Uppsala, forskningsresor).

För det andra är det väsentligt att NAIs medlemskap i AEGIS (Africa-Europe Group for Interdisciplinary Studies) övergår till och tas ansvar för av UU. NAI anordnade AEGIS the

2013-06-17 Dnr UFV 2013/705

UPPSALA
UNIVERSITET

European Conference on African Studies med ca 1 500 deltagare i Uppsala i juni 2011 i nära samarbete med UU. Här finns även många mindre nätverk att utveckla.

För det tredje kan flera viktiga samarbeten förstärkas om delar av NAIs verksamhet bedrivs av UU, och även möjligheten att utöka student- och lärarutbyten via Internationella kansliet vid universitetsförvaltningen. Här finns redan en rad existerande samarbeten, företrädesvis inom internationella masterprogram.

För det fjärde kan ett utökat samarbete med det teknisk-naturvetenskapliga vetenskapsområdet infinna sig, inte minst när det gäller att ur samhällsvetenskapligt perspektiv belysa betydelsen av områdets kontakter med forskare i Afrika. Detta är en viktig möjlighet för International Science Programme, men är av stort intresse också för andra verksamheter inom området.

Samverkan kring biblioteksverksamhet. UU har redan idag ett omfattande och bra samarbete med NAI inom biblioteksverksamheten. I fråga om biblioteket har NAI haft ansvaret för bevarande och införskaffande av all modern litteratur rörande Afrika för hela UU varför universitetsbibliotekets intresse för verksamheten är stort. En förutsättning är dock att verksamheten skulle ingå i det ordinarie uppdraget för universitetsbiblioteket och styras på samma sätt som den övriga biblioteksverksamheten, för att på så sätt undvika särlösningar och att bedriva verksamheten så effektivt som möjligt. En lösning där ett annat lärosäte än UU skulle ta över forskningsverksamheten skulle kunna medföra krav på att UU fick möjligheter att överta den samling som man under flera år har finansierat via sitt engagemang i NAIs bibliotek.

Frågor som måste utredas vidare: Ett flertal frågor måste utredas vidare för att klargöra om det skulle vara möjligt att låta delar av NAIs verksamhet ingå i Uppsala universitet. Det gäller styrning och uppdrag, finansiering samt organisation.

Styrning och uppdrag. Idag ligger NAI under UD och styrs av instruktioner från 2009 och regleringsbrev. Det måste vara tydligt för UU att verksamheten vid ett förändrat uppdrag inom ramen för UU styrs av universitetet och att forskningen styrs av de överväganden som de aktiva forskarna inom fältet gör. I rapporten sägs också att "[e]tt uppdrag att ta över institutets verksamhet kan dock inte vara för specificerat. Det bör i stor utsträckning vara upp till lärosätet att definiera den verksamhet som ska bedrivas." Det blir avgörande för UU att uppdraget inte blir för snävt och detaljerat formulerat. Om NAIs nuvarande verksamhet avvecklas och UU får ett nytt uppdrag att ta ansvar för delar av den verksamheten krävs självfallet en ingående dialog om hur ett sådant uppdrag bör utformas. Det är också viktigt att de uppdrag angående kommunikation och policydialog som idag åligger NAI inte kommer att gälla för UU. Om delar av verksamheten ska bedrivas vid UU bör kraven vara detsamma som vid andra institutioner, där sådan kommunikation kan anses motsvaras av den i högskolelagen stadgade uppgiften att samverka med det omgivande samhället.

Finansiering. Verksamhetens basfinansiering behöver klargöras och säkras. Anslagsfinansieringen till basverksamheten måste garanteras oavsett om resurserna kommer

2013-06-17 Dnr UFV 2013/705

UPPSALA
UNIVERSITET

från biståndsmedel eller från andra medel på statsbudgeten. Den del av forskningen som syftar till att främja ekonomisk tillväxt eller välfärd i Afrika kan fortsatt finansieras med biståndsmedel. Det skulle dock vara att föredra att finansieringen ingår i UUs ordinarie anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för att på så sätt undvika särlösningar för verksamheten. När Danmark inte längre deltar som finansiär till NAI och en förändrad organisation ytterligare kan hota de övriga nordiska ländernas bidrag måste även den delen av finansieringen säkras långsiktigt. Dessa förutsättningar måste uppfyllas för att UU ska ha möjlighet att överta delar av verksamheten som idag bedrivs vid NAI.

Organisation. Avgörande för om UU ska kunna ta över ansvaret för fortsatt drift och utveckling av NAIs forsknings- och biblioteksverksamhet blir att universitetet får rådighet över den organisatoriska lösningen. Flera lösningar är tänkbara och det krävs en ordentlig utredning av frågan för att komma fram till bästa möjliga förslag.

